

ВІДГУК
офіційного опонента
доктора педагогічних наук, професора
Скорик Тамари Володимирівни
на дисертацію
Бабенка Артема Михайловича
«ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ
КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ»,
подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена сучасними трансформаційними процесами в системі загальної середньої та вищої педагогічної освіти, що висувають нові вимоги до професійної підготовки майбутнього вчителя. Концептуальні засади реформування української освіти, орієнтація на компетентнісний підхід, реалізацію виховного потенціалу освітнього процесу, створення безпечного й культурно насиченого освітнього середовища актуалізують проблему підготовки вчителя, здатного ефективно організовувати культурно-дозвіллеву діяльність учнів основної школи.

Особливої значущості ця проблема набуває в умовах сучасних суспільних викликів, пов'язаних із воєнним станом, необхідністю психоемоційної підтримки дітей, їхньої соціалізації, розвитку творчого потенціалу, формування громадянської, культурної та національної ідентичності. Саме культурно-дозвіллева діяльність створює додаткові можливості для реалізації завдань виховання особистості, розвитку комунікативних, творчих і соціальних компетентностей учнів, організації змістовного дозвілля та профілактики негативних соціальних явищ у підлітковому середовищі.

Незважаючи на наявність значної кількості досліджень, присвячених професійній підготовці майбутніх учителів, організації виховної роботи, дозвіллєвій педагогіці та соціокультурній діяльності, питання цілеспрямованого формування готовності майбутніх учителів до організації культурно-дозвіллєвої діяльності не отримало достатнього науково-методичного обґрунтування, недостатньо розробленими залишаються

питання структури зазначеної готовності, педагогічних умов її формування, критеріїв і показників оцінювання, а також технологічного забезпечення цього процесу в системі вищої педагогічної освіти.

У цьому контексті дисертаційне дослідження А.М.Бабенка “Підготовка майбутнього вчителя до організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів основної школи” є своєчасним, актуальним і має вагоме теоретичне та практичне значення. Його результати спрямовані на вдосконалення професійної підготовки вчителів відповідно до сучасних вимог розвитку освіти та потреб українського суспільства.

Зв'язок теми дисертаційного дослідження з державними програмами, планами та нормативно-правовими документами є достатньо обґрунтованим. Автор переконливо доводить, що досліджувана проблема відповідає стратегічним напрямам розвитку сучасної освіти, визначеним Законами України «Про освіту» (2017) та «Про повну загальну середню освіту» (2017), у яких акцентовано увагу на формуванні гармонійно розвиненої особистості, забезпеченні всебічного розвитку учнів, їх соціалізації та вихованні активної громадянської позиції.

Тема дисертації узгоджується з положеннями Національної доктрини розвитку освіти України та Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» (2016), які орієнтують систему педагогічної освіти на компетентнісний підхід, гуманізацію освітнього процесу, розвиток творчого потенціалу здобувачів освіти, формування ключових і професійних компетентностей майбутніх учителів, а також підвищення ефективності виховної діяльності закладів освіти.

Важливим є те, що дисертаційне дослідження спрямоване на розв'язання одного з актуальних завдань сучасної педагогічної освіти – удосконалення професійної підготовки майбутнього вчителя до організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів основної школи, що повною мірою відповідає

сучасним державним пріоритетам розвитку освіти та виховання підростаючого покоління. Отже, зв'язок теми дисертації з державними програмами, нормативно-правовими актами та концептуальними документами у сфері освіти є логічним, обґрунтованим і свідчить про своєчасність та практичну значущість виконаного дослідження.

Тема дисертації відповідає тематиці науково-дослідної роботи кафедри педагогіки та менеджменту освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (нині кафедра освітніх наук Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка) «Соціально-професійне становлення особистості» (реєстраційний № 0116U003481).

Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (протокол № 4 від 26 вересня 2022 року).

Наукова новизна та теоретична значущість дисертаційної роботи, на наш погляд, полягає в цілісному розв'язанні проблеми підготовки майбутнього вчителя до організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів основної школи; розробленні структури готовності майбутнього вчителя до організації культурно-дозвілєвої діяльності, визначенні критеріїв, показників і рівнів її сформованості; теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов її формування; розробленні й апробації структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх учителів до організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів основної школи.

Автором уточнено сутність понять «готовність», «компетентність», «підготовленість» і «спроможність», «готовність майбутнього вчителя до організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів основної школи», «культурно-дозвілєва діяльність учнів основної школи»; удосконалено форми, методи, засоби та технології професійної підготовки майбутнього

вчителя до організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів основної школи в умовах сучасної вищої педагогічної освіти.

Практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження полягає в розробленні та впровадженні програми спеціального курсу «Організація культурно-дозвілєвої діяльності учнів основної школи», методичних рекомендацій для викладачів закладів вищої педагогічної освіти й учителів, а також комплексу навчально-методичного забезпечення щодо реалізації педагогічних умов підготовки майбутніх учителів до організації культурно-дозвілєвої діяльності.

Матеріали дисертаційного дослідження можуть бути використані для оновлення змісту освітніх компонентів професійної підготовки майбутніх учителів, удосконалення організації педагогічної практики, розроблення навчально-методичних матеріалів і тренінгових програм, а також у системі підвищення кваліфікації та післядипломної педагогічної освіти. Практичні напрацювання автора мають прикладне значення для вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів і можуть бути впроваджені в освітній процес закладів вищої педагогічної освіти.

Характеристика основних положень роботи. Робота має традиційну структуру, складається із вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Текст проілюстровано 4 рисунками і 10 таблицями для візуалізації та систематизації певних матеріалів, що полегшує їх сприйняття.

Перший розділ дисертації присвячений науково-теоретичним засадам дослідження професійної підготовки майбутнього вчителя до організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів основної школи. Він виконує функцію концептуального підґрунтя всього дослідження, формуючи системне уявлення про сутність професійної підготовки вчителя до організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів основної школи в контексті педагогічної підготовки.

У першому розділі здійснено ґрунтовний теоретичний аналіз культурно-дозвіллевої діяльності як важливого чинника всебічного розвитку, соціалізації та виховання учнів основної школи. Автором розкрито сутність і значення професійної підготовки майбутнього вчителя до організації такої діяльності, визначено її структурні складники, схарактеризовано сучасні тенденції, принципи та підходи до її реалізації. Значну увагу приділено виявленню суперечностей і проблем професійної підготовки майбутніх педагогів, обґрунтовано необхідність модернізації її змісту шляхом інтеграції компетентнісного, особистісно орієнтованого та технологічного підходів, упровадження інноваційних і цифрових технологій. Проведений аналіз став належною теоретичною основою для розроблення авторської моделі та педагогічних умов підготовки майбутніх учителів до організації культурно-дозвіллевої діяльності учнів основної школи.

У **другому розділі** дисертації здійснено теоретичне обґрунтування концептуальних засад підготовки майбутнього вчителя до організації культурно-дозвіллевої діяльності учнів основної школи. Автором уточнено сутність поняття «готовність майбутнього вчителя до організації культурно-дозвіллевої діяльності учнів основної школи», розроблено її п'ятикомпонентну структуру, визначено критерії, показники та рівні сформованості. Обґрунтовано педагогічні умови формування досліджуваної готовності та побудовано структурно-функціональну модель, яка інтегрує методологічні підходи, зміст, етапи, діагностичний інструментарій і прогнозований результат професійної підготовки. Представлені у розділі теоретичні положення є концептуальною основою організації експериментальної роботи та подальшої перевірки ефективності запропонованої моделі.

У **третьому розділі** дисертації висвітлено організацію та методику проведення педагогічного експерименту, реалізовано авторську модель і педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до організації культурно-дозвіллевої діяльності учнів основної школи. Автором представлено зміст формувального етапу експерименту, здійснено комплексний кількісний і

якісний аналіз його результатів, статистично підтверджено ефективність запропонованої методики. На підставі отриманих результатів доведено результативність структурно-функціональної моделі та розроблено методичні рекомендації щодо її впровадження в освітній процес закладів вищої педагогічної освіти.

Загалом третій розділ вирізняється логічною побудовою, належним рівнем експериментальної верифікації авторських положень, переконливою інтерпретацією отриманих результатів та їх практичною спрямованістю, що суттєво підсилює наукову цінність дисертаційного дослідження.

Висновки корелюють із завданнями дослідження, підтверджуючи цілісне вирішення поставленої наукової проблеми.

До безперечних позитивних здобутків дисертаційного А. Бабенка дослідження слід віднести ґрунтовну організацію та методичне забезпечення педагогічного експерименту, що базується на сучасних методологічних підходах. Позитивної оцінки заслуговує: послідовне впровадження авторської моделі та взаємопов'язаних педагогічних умов у процес професійної підготовки майбутніх учителів; комплексне використання кількісних і якісних методів дослідження, що забезпечило об'єктивність і достовірність отриманих результатів; статистичне підтвердження ефективності запропонованої методики формування готовності майбутніх учителів; розроблення практичних методичних рекомендацій щодо впровадження результатів дослідження у систему професійної підготовки майбутніх учителів.

Повнота викладення результатів дисертації. Рівень і кількість публікацій у фахових наукових виданнях, де висвітлено результати дисертаційного дослідження, повністю відповідають вимогам чинного законодавства України. Основний зміст та результати проведеного дослідження відображено в 9 наукових працях, з яких: 4 статті (одноосібні) у наукових фахових виданнях України та 5 тез у матеріалах науково-практичних конференцій.

Апробація результатів дослідження відбувалася через презентацію на наукових конференціях міжнародного та всеукраїнського рівнів: Міжнародній науково-практичній конференції «Scientific Research: Modern Innovations and Future Perspectives» (Монреаль, Канада, 23–25 лютого 2026 р.), VII Міжнародній науково-практичній конференції «Управління якістю в освіті та промисловості: досвід, проблеми та перспективи» (Львів, 20–21 листопада 2025 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Осінні читання освітян. Освіта під час війни: актуальні аспекти, ефективні форми та безпечний простір» (Чернігів, 30 жовтня 2025 р.), «Здоров'я та суспільство в умовах війни» (Кропивницький, 2025 р.), «Актуальні питання права та соціально-економічних відносин» (Кропивницький, 2025 р.).

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка 06/14 від 18 лютого 2026 року); Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (довідка 454 від 24 лютого 2026 року); Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка (довідка 16-н від 24 лютого 2026 року).

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Позитивно оцінюючи наукові здобутки дисертанта, вважаємо за необхідне висловити деякі дискусійні положення в роботі, на які ми звернули увагу:

1. У роботі виважено обґрунтовані педагогічні умови формування готовності майбутнього вчителя до організації культурно-дозвілдової діяльності учнів основної школи. Проте вважаємо за доцільне звернути увагу на певну термінологічну неузгодженість у формулюванні четвертої педагогічної умови на окремих сторінках дисертаційної роботи, що потребує додаткового пояснення автора.
2. Заслуговує на увагу запропоноване автором визначення поняття «готовність майбутнього вчителя до організації культурно-дозвілдової діяльності учнів основної школи» (с. 96), у якому наголошено на здатності педагога створювати розвивальне соціокультурне середовище, адекватне

психологічним потребам підлітків. Водночас, на нашу думку, потребує додаткового уточнення змістовий аспект цього положення. Зокрема, доцільно було б конкретизувати, які саме психологічні потреби учнів підліткового віку автор вважає визначальними для організації культурно-дозвілєвої діяльності, а також розкрити механізми їх виявлення та врахування майбутнім учителем у процесі організації культурно-дозвілєвої діяльності.

3. У дисертаційному дослідженні розкрито теоретичні засади організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів основної школи, проте аналіз її принципів, на нашу думку, представлено дещо лаконічно. Зокрема, потребує більш ґрунтовного висвітлення питання реалізації принципу інтересу, який традиційно розглядається як один із провідних принципів організації дозвілєвої діяльності. У зв'язку з цим доцільно було б конкретизувати, яким чином враховувалися інтереси учнів у процесі проектування та організації культурно-дозвілєвої діяльності, а також які діагностичні методики та інструменти були використані в експериментальній частині дослідження для їх виявлення, оцінювання та врахування в освітній практиці.
4. Позитивно оцінюючи включення емоційного інтелекту до структури творчо-комунікативного компонента готовності майбутнього вчителя до організації культурно-дозвілєвої діяльності, вважаємо доцільним більш детально обґрунтувати його роль у формуванні досліджуваного феномена. Зокрема, потребують уточнення характеристики емоційного інтелекту, а також механізми його впливу на сформованість творчо-комунікативного компонента готовності. Висвітлення зазначених аспектів надало б дослідженню більшої концептуальної цілісності та наукової переконливості.
5. Науковий і практичний інтерес становить проведений у дисертації аналіз підготовки майбутніх учителів до організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів основної школи. Водночас, на нашу думку, більш ґрунтовного висвітлення потребує питання відображення зазначеного

напряму підготовки у змісті освітньо-професійних програм різних спеціальностей закладів вищої освіти. Зокрема, доцільно було б здійснити порівняльний аналіз освітніх програм щодо наявності відповідних освітніх компонентів, визначити ступінь їх орієнтації на формування готовності майбутніх учителів до організації культурно-дозвілєвої діяльності та оцінити відповідність такої підготовки сучасним освітнім викликам і суспільним запитам.

6. У цілому статистичний апарат дослідження є достатньо обґрунтованим і сприяє підтвердженню достовірності отриманих результатів. Водночас у таблиці 3.8 «Оцінювання достовірності статистичної гіпотези» виявлено технічну неточність у поданні розподілу респондентів за рівнями сформованості досліджуваного феномена в експериментальній та контрольній групах за результатами педагогічного експерименту. Наведені в таблиці окремі цифрові показники потребують технічного уточнення. Зазначена розбіжність, імовірно, має технічний характер і не впливає на загальну достовірність висновків.

Однак, висловлені зауваження та побажання мають рекомендаційний характер і ніяким чином не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

Висновок. Дисертаційне дослідження на тему «Підготовка майбутнього вчителя до організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів основної школи» є самостійною завершеною науковою працею, підготовленою здобувачем Бабенко Артемом Михайловичем особисто у вигляді рукопису. Робота виконана за актуальною проблематикою із застосуванням методів наукового пошуку, адекватних меті, об'єкту та предмету дослідження. Дисертація відзначається цілісністю змісту, містить нові науково обґрунтовані результати, що мають наукову новизну, теоретичну та практичну значущість. Сформульовані висновки підтверджують особистий внесок здобувача у розвиток науки та знайшли належне відображення в його наукових публікаціях.

За своєю актуальністю, новизною отриманих результатів, теоретичним і практичним значенням дисертація на тему «Підготовка майбутнього вчителя до організації культурно-дозвілдової діяльності учнів основної школи» відповідає спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, а також вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44 (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ №341 від 21.03.2022, №502 від 19.05.2023, №507 від 03.05.2024), а її автор Бабенко Артем Михайлович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

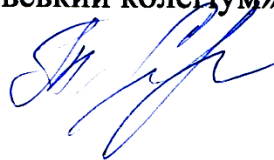
Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри мистецьких дисциплін

Національного університету «Чернігівський колегіум»

імені Т.Г. Шевченка



Тамара СКОРИК

